

Քրիստոնեան պետք է որ իր բարձր ու ազնիւ սկզբունքները բոլոր իր ըրածներուն վրայ ցուցունէ։ Քրիստոնեայ խանութպան մը հեռու ըլլալու է աշխարհային մարդոց գործածած սովորական ու ցած խորամանկութիւններէն, ու փոփոխական նշաբաններ բանեցնելէն։ Ըն մարդը որ աւելի կ'ընտրէ ամենէն պզտիկ սուտը ըսել, իր ամենէն ալելի յաճախորդը հիօսոսնքնելու համար, իր դաւանած կրօնքին անվայել բան կ'ընէ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻՆԻ ԳԻՐԲՐՈՒՄ

Ստորագրողներ
Հայաստանի Եկեղեցւոյ:

Աս գիրքը, ինտոր որ արդէն ըսած ենք, Գարեթէլ Վ. Եպիսկոպոսին գրածն է, որ քանի մը տարի առաջ ուրիշ երկու Վարդապետներու հետ լուսաւորչական հայոց Եկեղեցին վերադարձաւ:

Սենք չենք կրնար պնդել թէ լուսաւորչական Եկեղեցիին բոլոր վարդապետութիւնները ճշդիւ գիտենք. բայց աս գիրքին քննութիւնը առաջնորդեց մեզ հարցնելու թէ արդեօք աս գիրքին ստղծողացած բաները ճիշդ լուսաւորչական Եկեղեցիին ճշմարիտ հաւատքն է: Սենքի կ'երևի թէ աս գիրքին մէջ մասին մէջ հոռուի զօրաւոր հոտ կայ: Համարձակութիւն կ'ընենք աս տեսակ բաներէն մէկ քանիները նշանակել, ու մեր ընթերցողներուն կը ձգենք դատել թէ արդեօք մեր հաւատքն ընկերուն տակը կայ թէ չէ:

Չորրորդ երեսին վրայ, «Հոգին Սուրբ ինչո՞ւ համար երրորդ անձն կը ստուի» հարցումին պատասխան, կ'ընէ թէ «Սասն զի հոգին Սուրբ ըզէն է կամաց հօր սէր» որպէս ճշմարտութիւն, և առնու. կամ յառաջագոյն յիշատակ որպէս յարգելիք ի յաւիտենից»:

Հիմա մտնել կ'երևայ թէ ասիկայ հոռուական կողմը վճռել է անանկ խնդիր մը, որն որ միշտ սկիզբէն ի վեր լուսաւորչականաց ու հոռուականաց մէջ լինեցած թեման տակ է. այսինքն՝ «Սուրբ բառին հանգանակին մէջ ըզրուելուն պատշաճութիւնը: Ու վերադարձող հոռուական վարդապետին ալ ասանկ խորհիւր հետեւեալ խօսքէն յայտնի է:

Ընթերցապէս կը հարցնեն: «Ուրեմն հաւատարմին մէջ այս խօսքս կրնանք աւելցնել հոգւոյն Սուրբ համար թէ «Որ է հօրէ և յիշատակ ըզնի»՝ Ու պատասխանն աս է թէ «Սէ. զի Սուրբ հարբ մեր Եկեղեցական հաւատարմին ընկալան, և անոր վրայ միայն առհասարակ քանի մը բացատրական բառեր գրին տեղ տեղ. բայց ամենեւին նոր իմաստ տուող բան և խօսք չաւելցուցին. ապա մենք ալ պարտական եմք անոնց հետքէն չզարտուել»:

Որոնց ամենուն նշանակութիւնը աս է որ թէպէտև ըստ ինքեան շիտակ ու ճշմարիտ է ըսելը հոգւոյն Սուրբ վերայ թէ է հօրէ և յիշատակ ըզնի, աս կայն քանի որ հայոց Եկեղեցիին Սուրբ հայրերը յարմար չտեսան և յիշատակ բառը Եկեղեցական հանգանակին մէջ աւելցնելու, ուստի մենք ալ պէտք չէ ըսենք:

Քանակութեանը երեսին վրայ կը հարցնեն. «Սի. բնութիւն է ի Քրիստոս, թէ երկու». ու պատասխանն է թէ. «Սի. կամ միաւորեալ բնութիւն կը աւանդենք ի Քրիստոս» ընդդէմ չաւառ բաժանողաց զմի Քրիստոս. և երկու բնութիւն կը աւանդենք ընդդէմ նոցա որ աստուածութիւնն ու մարդկութիւնը շիտակաւ ըսին ի Քրիստոս:

Երեքեր Լուսաւորչական հայոց Եկեղեցին ճիշդ ասանկ կը հաւատայ:

Երեսներու շարքերը երեսին վրայ «Լուսաւորչ մէջ մեծը սի. էր» հարցումին պատասխան կ'ընէ թէ. «Քրիստոս Տէրն մեր չլաւեցաւ որ Լուսաւորչ մէջ մեծը գտնուի» ուրիշներուն համայնող. բայց սուրբն Պետրոս այլ և այլ պատճառներով առաջին ի մէջ Լուսաւորչ կամ զիստար Լուսաւորչ ըսուեցաւ: Ու յիշատակող երեսին վրայ կը հարցնեն. «Պատրիարքաց մէջ նախապատուութիւն կոչման է ի՞նչ կարգ կայ»: Ու պատասխանն է թէ. «Նշանակական Ժողովներով նախապատուութիւն կոչման է միշտ առաջին սեպուած է հոռուայ Պապը՝ երբ և յարմար Լուսաւորչ Պետրոսին: Երբոր Կոստանդնուպոլսու

կայսերական մայրաքաղաք եղաւ, և երկրորդ հոռու անուանեցաւ, անոր ալ Պատրիարքը՝ Երկրորդ սեպուածեցաւ, որով և եղաւ Եկեղեցանդոյ հայրապետը Երրորդ, Ընտիրայ հայրապետը՝ Չորրորդ, և Երեսուղեմայ Պատրիարքը՝ Հինգերորդ:

Հ. հայոց կաթողիկոսին իշխանութիւնը և նախապատուութիւնը որչափ է:

Պ. «Նախապատուութեան կոչման Պատրիարքաց մէջ Վիշեպոլսոյ է. իշխանութիւնն ու աստիճանը՝ անոնց հաւասար, ու հայաստանեայց Սուրբ Եկեղեցւոյ բացարձակ Վարդապետն է. որ իրեն է սեպակաւ իրաւասութիւնը ի վերայ ամենայն հայազգեաց, թէ հոլանդաց, և թէ հոլանդացի»:

Երբ թէպէտև Վարդապետը կ'ընէ թէ հայոց կաթողիկոսը բոլոր հայոց Եկեղեցիին օրինաւոր Վարդապետն է, սակայն կը ստղծուեն թէ ուրիշ Եկեղեցիներու Վարդապետներուն հետ բազմաթիւ նախապատուութեան մէջ վիշեպոլսոյ է, ու թէ ամենէն առաջինը հոռուայ Պապն է, ու թէ բոլոր ընդհանրական Ժողովներու մէջ միշտ ասանկ ճանչցուած է:

Սենքի կ'երևայ թէ հոռուայ Պապին նախապատուութեան աս դաւանութիւնը Լուսաւորչական Եկեղեցիին հաւատքը չէ, բայց թէ որ է, նոյնպէս ճշմարիտ չէ:

Վարդապետին հաստատելը թէ «Միջհանրական Ժողովներով նախապատուութեան կոչման է միշտ առաջին սեպուած է հոռուայ Պապը, (երես 50) պարզապէս սուտ է:

Վերջապէս ճիշդեցանք որ վաւերական պատուութիւնէն ցուցունէ թէ ան իր «ընդհանրական Ժողովներ» ըստաւանդուն մէջը հայոց և Գունաց Եկեղեցիներէն երեսփոխաներ կային: Ընտիր միայն մէկ կողմէ եղած հոռուական Եկեղեցիին Ժողովներն էին, ու ինքը հիմա անոնք յառաջ կը բերէ ու հայկական Երեսփոխաններուն կը ստղծուեն թէ անոնք բոլոր Եկեղեցիին ընդհանրական Ժողովներն էին:

Քրիստոսի մահուանէն 370 տարի ետքը Եկեղեցական որ և իցէ պատմութեան մէջ մէկ տող մը բան չգտնուիր որ մինչև անգամ հոռուայ Եպիսկոպոսին զիստարութիւնը ակնարկէ: Ես բանը շատ երեւելի հոռուայցի մատենագիրներ կը խոստովանին:

Յամին 381ին, Կոստանդնուպոլսու մէջ Ժողով մը եղաւ. ան ատենը հոռու, Եղեքսանդրիա ու Ընտիր բնակող իրենք Եպիսկոպոսները Պատրիարք կոչուեցան: Ու որովհետև աս քաղաքը ան ատենը սկսած էր երկրորդ հոռու կոչուել, անոնք որոշեցին որ Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքը Նախապատուութեան մէջ հոռուներէն երկրորդ դասուի:

Բայց հետեւեալ դարուն մէջ Քաղկեդոնի Ժողովը, որն որ արդարեւ միշտ ընդհանրական Ժողովներուն մէկը սեպուած է, հրատարակեց թէ Կոստանդնուպոլսոյ ու հոռուայ Պատրիարքները ամեն կերպով իրարու հետ հաւասար են: Ես կանոնին խօսքերը Լատիններէն այսպէս գրուած են. Sanctissimo Novae Romae throno aequalia privilegia tribuerunt. (Can. 28 Harduin. Tom. 2. P. 614.) այսինքն «Ընտիր Նոր հոռուայ (Կոստանդնուպոլսոյ) ամենասուրբ աթոռին հին հոռուայ հետ հաւասար իշխանութիւն կը տան»: (Կանոն 28, ըստ պատմութեան հարտվին Վարդապետի Պապական պատմիչի, հատ. Բ. երես 614):

Պատահականութիւն ունինք նաև մէկ կէտ

մըն ալ միայն նշանակելու:

Ես Վարդապետարանին հեղինակ Վարդապետը Տասը Պատուիրանքը գրած ատենը, որոշակի հոռուական օրինակի մը կը հետեւի: Ընտիր Երրորդ պատուէրը բոլորովին դուրս կը ձգէ:

Հոռուական Եկեղեցին միշտ ըրած է ասիկայ իր բոլոր Քրիստոնէականներուն մէջը, որուն պատճառն ալ շատ յայտնի է: Իրենց Եկեղեցիները լեցուն են փոքրած ու թափու պատկերներով: Քրիստոնէայ ճամբորդը Խաղաղի մէջ ամէն տեղ կը գործուրի Եստուծոյ օրէնքին ասանկ ուղղակի մէկ կոտորուիլ տեսնելով: Ու թէ որ ատ երկրին հասարակ Ժողովուրդը գիտնայ թէ Տասնաբանեայ Օրէնքին մէջը աս նշանակութեամբ պատուէր մը կայ, որ «Իսկն քեզի կուռք չընեն», ոչ ալ վերը Երկրներէ մէջ կամ վարը երկրի վրայ կամ երկրին տակի ջուրներուն մէջ եղած բաներուն մէկ նմանութիւնը»: (Եւ. Ի. 4.) կրնայ Քահանաներուն շատ մեծ անյարմարութիւն մը ծագել: Ուստի անոնք բոլորովին կը հանեն անիկայ իրենց Քրիստոնէականներէն, ու Ժողովուրդին համար սպուած ամէն գիւրբերէն:

Բայց միթէ Լուսաւորչական Եկեղեցին երբեք ասանկ բան մը ըրեր է. կը հաւատանք թէ բնաւ ըրած չունի: Սենք քանի մը հայերէն հին և նոր Քրիստոնէականներու մէջ նայեցանք, ու առանց բացառութեան ամենուն մէջն ալ երկրորդ պատուէրները կար ուրիշներուն հետը:

Բայց Գարեթէլ Վարդապետը մէկ նոր ստղծութիւն մը մտցուց հայոց մէջ ուղղակի հոռուեցաւ, ու կարծենք թէ Պապին հեղինակութիւնով յանդգնութիւն ըրեր է Եստուծոյ մէկ ամբողջ պատուէրը Տասնաբանեային մէջէն դուրս ձգելու:

Ու ինտոր լեցուցեր է Կոստանդնուպոլսու պատուէրին տեղ գրեր է «Եւ. Տէր Կոստանդնուպոլսու» (երես 74) որն որ ամենեւին պատուէր մը չէ, հապա միայն ճշմարտութիւն մը յայտնել է, որն որ ամեն պատուէրներուն հիմն է:

Ու ետքը ամեն մէկ պատուէրին զատ զատ մասնաւոր մեկնութիւն տուած ատենը բան մը չէ ըսել իր Տասնաբանեային իրեն առաջին պատուէրը գրածին վրայով, հապա Երրորդ պատուէրը առաջին կոչեր է (երես 75) ու ետքը տասը լեցունելու համար տասնեւերորդ երկուքի բաժնի է (երես 83), մէկուն 9-ը ու միւսին 10-ը ըսելով:

Սենք տակաւին շատ բան ունենք ըսելու աս գիրքին վրայով, բայց առայժմ այսչափը բաւական ըլլայ: Կը ցաւենք որ հայոց լեզուին մէջ ասանկ

«Եր. Քրիստոնէական մը կայ անցած տարի Կոստանդնուպոլսու հրատարակուած գրութեան Պրոսպի Պ. Յովհաննէսին ձեռքով, որուն մէջ պատուիրանքներուն խաբէ փոխուած» ու Երրորդ պատուէրը Երրորդ, ու Երրորդ Երրորդ է: Ես փոփոխութիւնը չենք կարծենք թէ հարկաւոր է, քանի որ պատուիրանքին բոլորն ալ ամբողջ հասկանալի է, բայց ասիկա կը մակարենք թէ պարոն Յովհաննէսը այնչափ սովորութիւն ունենալու չէ Եստուծոյ խօսքը կարգաւ: Ես մէկ ուրիշ վարդապետին ալ տեսնել է որ, իր Տասնաբանեային մէջ իրեն առաջինը դրուած պատուէրը, ամենեւին Տասնաբանեայէն չէ, այլ միայն առաջին տախտակին կամ Եստուծոյ վերաբերած բոլոր պատուէրներուն բովանդակութիւնն է. ինչպէս որ «Եւ. ընկերք բու անձիգ պէս սիրեալ» երկրորդ տախտակին կամ բոլոր մարդոց վերաբերածներուն բովանդակութիւնն է:

Տասնաբանեային առաջին պատուէրը չէ թէ «Եւ. Երրորդ Երրորդ Երրորդ Երրորդ» է, իր գրածին պէս, բայց իմ տղանս որովհետեւ աստուածին չունենաւ, Եւ. Ի. 3:

Հիմնական սխալներով լեցուն գիրքեր շատաւոր վրայ են: Սենք ասիկայ շատ վտանգաւոր պղտիկ գիրք մը կը սեպենք երիտասարդներուն ձեռքը տալու համար: Եսիկայ անոնք Եստուծաշունչն էին մոլորեցունելու ու դէպ ի հոռու ասանկու համար յարմարեցուած գիրք մըն է:

ԿՐԹԱԿՐԻ ԴՐԱՏԱՐԱՆ ԳԵՏԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻՆ ԳՐԱՑ

ՀԱՄԱՐ ԺԱ

Նշանակական լուսաւորչական հայոց Եկեղեցւոյ:

1. Նախապէս ինտոր ճանչնորութիւն ունեցաւ Քրիստոսի հետ: Յովհ. Ե. 45:

2. Ինչո՞ւ համար Քրիստոսի ան ճշմարիտ Ստիւնը ըլլալուն վրայ տաւ խոստանքաւ: Յովհ. Ե. 46:

3. Ես հարցունեմ ու Նախապէս Քրիստոսի հետ խօսակցութիւնը ինտոր կը ցուցունէ անոր բաց սիրտ մը ունենալը: Յովհ. Ե. 46-49:

4. Նախապէս ինտոր տարակոյսները ինտոր վերցան: Յովհ. Ե. 48, 49:

5. Քրիստոս Նախապէս ինտոր յով ինտոր խօսեցաւ իր աշակերտներուն: Յովհ. Ե. 47:

6. Նախապէս ինտոր թուղին ծառին տակը ըլլալը ի՞նչ նպատակով ըլլալ կը կարծուի:

Պապ. Եւանջիլիս աղօթքի համար: 7. Քրիստոս ի՞նչ խոստումներ ըրաւ անոր: Յովհ. Ե. 50, 51:

8. Եսիկայ ի՞նչ կը նշանակէ: Պապ. թէ Նախապէս իր հաւատքը անոր վրայ իրեն Ստիւն հաւատաւելու համար, Քրիստոսի գործած շատ զարմանալի հրաշքներով տեսնէ:

9. Նախապէս իր բնիկ քաղաքին մէջը հաւանականաբար ի՞նչ հրաշք տեսաւ աս խոստումները առնելէն երեք օր ետքը: Բաղ. Յովհ. Բ. 1-10:

10. Ի՞նչ վկայութիւն կայ թէ Նախապէս Քրիստոսի ետեւէն գնացաւ նոր բոլոր քաղաքներէն օրերուն մէջը: Յովհ. Ե. 2:

11. Ի՞նչ անունով էր կը կարծուի անիկայ 12 Լուսաւորչներուն մէջը: Պապ. Բարթողիմէոս:

ՀԱՄԱՐ ԺԲ

1. Նախապէս ի՞նչ բնաւորութեան համար գովութիւն ընդունած է Քրիստոսէն: Յովհ. Ե. 47:

2. Ի՞նչ է նենգութիւնը: 3. Շատ անգամ ի՞նչ գովելի աւանդներով կ'ըսուի:

4. Եսիկայ մարդս բնականաբար ի՞նչ մօտաւոր բնաւորութիւն: Բու կը տանի:

5. Մարդոց իրարու հետ ըրած գործառնութեանց մէջ նենգութիւն գործածելը ինչո՞ւ գէշ է:

6. Թէ որ գործքի ու քաղաքականութեան մէջ նենգութիւն գործածուի, հաւանական չէ՞ որ կրօնքի մէջն ալ պիտի մտնէ:

7. Որ մարդը տարիներով աղէկ յաջողութիւն պիտի գտնէ առուտուրի մէջ, խորամանկ կամ նենգութիւն բանեցունողը՝ կ'ընէ անիկա եղող ու խաղախութիւն չընողը:

8. Գործի մէջ յաջողութիւն ունենալու համար նենգութիւն բանեցունելը հարկաւոր ըլլալուն փաստը, մինչև անգամ թէ որ անանկ ալ ըլլայ, պատճառներ մը կ'ըլլայ անիկայ գործածելու:

9. Ի՞նչ է աս բանին վրայով մեծ խնդիրը:

10. Նենգութեան հակառակ որ բնաւորութիւնները միշտ յարգի ու սիրելի են:

11. Ինչո՞ւ համար խաղախութիւն, խորամանկութիւն ու նենգութիւնը մասնաւորապէս Քրիստոնէի մը անկախելու են:

12. Եստուծաշունչը ի՞նչ կ'ընէ նենգութեան վրայով: Սաղմ. Լ. Բ. 2: Լ. Բ. 13: Ե. Պապ. Բ. 1: Գ. 10:

13. Ի՞նչ կ'ըսուի փառքի մէջ եղած սուրբերուն վրայով: Յայտ. Ժ. Բ. 5:

14. Եւանջիլիս նենգութեան ըլլալու անունէն մեծ ի՞նչ օրինակ ունենք: Ե. Պապ. Բ. 21, 22:

ԻՆՏԵՆՍԻՒՆ ԳԻՏԵԼԵՑ

ՀԱՎԱՀԱՐԱՐ ԹԻՒՆ

Նստեցու սենեակները, դպրատան սենեակները, քանակաւ սենեակները, մարդկային էակներէ բնականաւ ամէն տեղերը աղէկ ոգ բանեցու են: Օրինակի համար 30 ոտք (12 արշն) քառակուսի և 8 ոտք (3 ուկէս արշնի մօտ) բարձր դպրատան սենեակի մը մէջ 7,200 խորանարդ ոտք ոգ կայ: Նստիկ սենեակ մը 60 աշակերտ կ'առնէ, ամէն մէկուն մէկ բոպէն 7 խորանարդ ոտք ոգ հաշուելով, որ և իցէ բնական մը հաշիւ բրածին ամենէն քիչն է, բոլորը 18 բոպէն պակաս ատենի մէջ կ'ապականի: Իսկ որովհետեւ մարդկային կազմութեան մէջ բոլոր արիւնը երկու բոպէս և կէսի չափ ատենի մէջ թոքերուն բոլոր շնչառական մասերուն մէջ կը պտտի, ուստի երկուք և կէս բոպէս ասանկ ապականեալ ոգ շնչող ամէն մէկուն արիւնին ամէն մէկ մասը ապականեալ ոգէն ներգործութեամբ կենսականութիւնը կը քիչնայ, կորսուածին տեղը լեցնելու ոյժն ու կենսական կենսական գործողութիւնը կը տկարանայ: Ու ասանկ ոգը քանի որ շնչառութիւնը ըլլաւ, այնչափ աւելի կ'ապականի, ու արիւնը այնչափ աւելի կ'աւելնի ու հիւսնագութեան ու մահուան հիմ գնդուն ալ տարակոյս չմնար:

ՓՈՍՓՈՐԷ ԼՈՒՅԿԻՒՄ

Փոսփորէ լուցկիքի (phosphore) գործարանին մէջ թիթեկ փայտի շերտերու կտրուած կտորներ հալած ծրծուքը կը թափեն, չորնալէն ետքն ալ կալոցած փոսփորը կը թափեն նորէն: Թէ որ ասանկ թողուն, կատարեալ շինուած լմնացած վիճակէն չափազանց աւելի վտանգաւոր կ'ըլլայ, ու բոլորովին վտանգաւոր տուները պահելու: Ինքիքին բանիկին ու փոսփորին ոգին մէջ փճանալը արգիւնելու համար, լուցկիքը նորէն սոսինձի կամ մածուցիկ նիւթի մը մէջ կը թափեն, որ լուցկիքին կրկնը երրորդ ու վերջին ծիփն է: Վառելու ատեն շիտմը կը պատռէ սոսինձին մաշկը ու անանկ կը բարձրացնէ փոսփորին շերտութեան աստիճանը որ կը փռնի, ան ալ կը դառնայ ծծումբը կը բռնկցնէ, ու ան ալ փայտը, և այսպէս վայրկեանական բոց յառաջ բերելու գեղեցիկ փորձը կը կատարուի:

ԿՈՍՏԵՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Եպրիլ 20, 1859:

ՔԱՆԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԵՂԱՐԱՆ. Հիմա անանկ խօսք կայ որ Քօնկրէսը Լքու—Լա—Հաբէլ ըլլալուն տեղը Պատենի Գրքութեան մէջ Պատեն քաղաքը պիտի ըլլայ, Գաղղիան առարկութիւն ընելով Լքու—Լա—Հաբէլը Բրուսիայի մէջ ըլլալուն որ Քօնկրէսին մէջ ներկայացող Տէրութիւններէն մէկն ալ ան է: Կըսուի թէ Կոմս Վալէվաքին ոգնական ունենալով Սիւսիլ Տրուէն արդ Լուի Գաղղիան պիտի ներկայացնէ, ու թէ Ենգլիան ալ պիտի ներկայացնէ Լորտ Մալմեզպրին՝ օգնական ունենալով Լորտ Քառուլին երբեք Երկրորդ Գործակալ: Եսե աս լուրն ալ կայ որ Իշխան Կորչաքոֆը Ռուսիան պիտի ներկայացնէ, Կոմս Պուօլը Լատինիան և Պարոն Հէյնիցն ալ Բրուսիան: Փարիզի մէջ պարտած խօսքը ան էր որ Եպրիլ 15էն մինչև 20 Քօնկրէսը պիտի սկսուէր թէ որ անկէ առաջ չըլլար:

— Սարտենիայի Երտաքին Գործոց Պաշտօնայ Կոմս Քալուրը փարիզ հասեր է Սոնիթէօր պաշտօնական լքու—ազիքին խօսքին նայելով Կայսրին «Տրաւէրովը»: Հարաւոր առաւ Կոմսին Սարտենին: Ինքը իջեր է Սարտենիայի Գիսպանատունը ու Կայսրին հետ տեսութիւն ունեցեր է ցորեկը, ու անկէ ետեւ ալ Իշխան Կափուէօնին հետ: Կը պատմուի թէ շատ եռանդուն կերպով կը դատին համար չատաղովութիւն կ'ընէր ու կը թախանցէր Կայսրը, ան ամէն փաստերը գործածելով որ իր հընարամտութիւնը կրկնէր թիւղաբեկ այսչափ երկար ատենէ ի վեր Բիւնիօնի թիւնայուած յոյսերը իսկականացընելու: Հեղ մըն ալ բացատրեր է (ձուրի—նի մէջ ունեցած իր վտանգաւոր գիրքը և իր գլուխը ժողոված վտանգաւոր տարբերներուն ալ երկար պահուելուն թէ որ անհարութիւնը չէ՝ գոնէ դժուարութիւնը: Կըրակի օրը մասնաւոր ընթերցմը արուեստը թուրքերի պալատը, ուր որ Կոմս Քալուրը ներկայ էր: Կոմսը կը պահանջէր որ Բիւնիօնի ալ Քօնկրէսին մէջ ներկայանայ միւս Տէրութիւններուն հաւասար գիրքով, ու իր պահանջով ընդունած են Ենգլիան Գաղղիան ու Ռուսիան:

— Կը հաստատեն թէ Գանուբեան Իշխանութիւններուն գործերուն համար նորէն ժողովը պիտի գումարուի փարիզի մէջ Եպրիլի առջի շաբթուն: Բայց վերջին լուրերէն կը հասկըցուի որ Ժողովը գեւ սկսած է: Սիւսի երկու նիստ պիտի ունենայ աս ժողովը, բոլոր Տէրութիւնները համաձայնութիւնով ճանցած ըլլալով Իշխան Քալուրին ընտրութիւնը:

— Մանրամասն հարցումները եղան երկաթի ճամբու ընկերութիւններէն թէ քանի զօրք կրնան նետել օրը Բիւնիօնի, ու անոնց պատասխանին վրայ հիմնուած հաշիւներուն նայելով 150,000 հոգիէ բաղկացեալ Գաղղիական բանակ մը կրնայ թուրքին խրուկուլ չորս օրուան մէջ, ու թէ հինգ օր աւելի ալ պէտք է ունենայ ինքն ինքն տեղը կրնայ խրուկուլ: Կոր ձայն մըն ալ կը պտտի որ զիտողութեան բանակ մը անմիջապէս պիտի կազմուի Վար գաւառին մէջ՝ մեծ մասը Ենգլիան եկած փորձուած զօրքերով:

ԻՏԱԼԻԱ. Կոմս Քալուրին գրիչէն ելած գրութիւն մը Սարտ 17 թուականով Սարտէզ տ'Ելէիօյ Լոնտոնի Սարտենիայի Գիսպանիան ուղղուած հրատարակուեցաւ: Լորտ Մալմեզպրի Ենգլիայի Երտաքին Գործոց Պաշտօնական Կրկնայ թէ Սարտենիայէն խնդրած է որ յայտարարութիւն ընէ թէ Եւստրիային վրայ յարձակում ընելու միտք չունի, տեսնելով որ Եւստրիան յայտնած է թէ ինքը չունի Սարտենիային վրայ յարձակում ընելու:

Կոմսը ի պատասխան կը գրէ Վ. Թագուհիին Կառավարութեանը խոստմանը Իտալիայի չարքներուն դարման մը գտնելու ջանք ընելուն, ու ետքը կ'ըսէ — շատ մօտ խօսքերով, թէ որ կրնայ ճիշդ Թագուհիին — թէ «Սարտենիայի Կառավարութիւնը ասանկ խոստումներէն նպատակաւորութիւն չունի, ու իր գործողութեան ազատութիւնը պահելով ի զիպուածի որ Եւստրիան ետ կենայ ապագայ Ժամանակի մէջ հարստահարչ գործերէ պատրաստ է անոր ապահովութիւն տալ որ իր գիտաւորութիւնը Եւստրիայի վրայ յարձակում ընել չէ»:

Սեմ զարմանք պատճառեց թուրքի մէջ ծանուցում ըլլալով Իտալիայի գործերուն համար մօտեցող գումարները Քօնկրէսի մը վրայով, շատ

երողութիւններով հաւատացուած ըլլալով որ յաւէտ պատերազմը մօտեցած է:

Ես ծանուցումը մեծ գոհունակութիւնով ընդունեց ժողովուրդին զանգուածը, բայց տգոհութիւն տուաւ հայրենասէր ըսուած կողմին:

Լուրերս Վիեննայի Գաւառ. Եւստրիական Իտալիայի աս բաժինին մէջ մինչև Սարտի վերջը պիտի ըլլար եւստրիական զօրք: Եւստրիական զօրք վաղ զօրքէ, ու վաղը երբոր պատերազմական գերքի մէջ ըլլայ 1,200 մարդէ կը բաղկանայ, ամէն մէկն ալ պահեստի 200 մարդէ բաղկացեալ երկուքական խումբերով: Որսորդ, սահմանապահ, ճարտարարուեստ, թնդանօթածիղ ու ձիաւոր մէկտեղ առնելով Իտալիայի մէջ 230,000 զօրք պիտի ըլլար:

Կալուր. — Ռուսիայի Սեմ Գաւառը Քօստանթինի Կափուէ հասեր է չորս նաւ ունենալով իր հետ: Բրուսիայի Թագաւորը կ'ապաստէր Սարտի 28ին Երկուշաբթի օրը:

ՆԵՂԱՍՏԱՆ. Կալուրայէն հեռագիրով առնուած լուրերը համառօտիւ մինչև Փետրուարի 22ին կը հասնին:

Ռ. — Հանգարտութիւնը կը տիրէ բոլոր Բաթի մէջ, ու աս գաւառին զենքերը ժողովուրդը գործը կը շարունակուի արագութեամբ: Սիւսի Փետրուարի 12 ժողովուածներն են 378 թնդանօթ ու 975,000 զենք ամէն տեսակ, ու նոյն ատենը 756 բերդեր ալ կործանելով գեանի հաւասար եղած:

ՊԵՐՍԻԱ. Եւստրիայի Սիւսիայի Կառավարութիւնը Կալուրայէն նամակ մը ուղղուած էր Պիրմանի Թագաւորին ու խրուկուր էր Պիրման Պատ. Քիւնքէյտին ձեռքով, որ ամենայն պատուով ու յարգանքով յայտնելով ընդունուի է: Հատկապէս ասոր ընդունուի թեանը համար արքունական Կալուր (Հեռագր) մը շնորհ է քաղաքին վարի ծայրը, ու Պիրմանի Պաշտօնականներուն ձեռքը արուելու որոշուած օրը՝ անոնք որ ընդունելու յատկացած էին, երկայն ու աքի զարնող թափօր մը կազմած էին անկիւն տանելու հինգ մղոնի չափ տեղ արքունի քաղաքը: Թագաւորին հանգեսը Երեքեքի սովորական փառաւոր ոճին համեմատ կազմուած էր, ու կեղաւր թամբերու վրայ հիմնող ձիաւորներով կարգ մը հովազար (Հեռագր) կրողներ զարդարուն ձերմակ հագուստով, արքունական փղերի ոսկեզարդ հագուստ (փղերի վրայի Հեռագր) չքեղ զարդարուած, ու ամենէն վերջը կառավարութեան պաշտօնատարներու խումբն արգմտութիւն մը, ոմանք փոքր ձիերու վրայ հիմնած՝ ոմանք ոտքով քալելով, և սպասաւորներին ալ ետեւէն հովանոց ու զանազան ուրիշ բաներ կրելով:

Եւստրիայի Սիւսիայի Կառավարութիւնը Կալուրայէն նամակը բացուեցաւ Թագաւորութեան արքունական ատենար, Տէրութեան երկրորդ Կերքին Պաշտօնականին հրամանով, ուր որ Պիրմանի ընդունի դարձուց Թագաւորին չքեղ զարդի մըն է: Տէրութեան մեծ Պաշտօնական իրիկուան ներկայացուց իր վիճափառութեանը, որ շատ հաճութիւն ունեցաւ անոր: Եստրիայ Եւստրիայի Կառավարութեան ընդունուած աս տեսակ հարգաւորութեան առաջինը ըլլալով, ու Եւստրիայի որ և իցէ մեծ աղբերուն վիճապետներուն իրենց պատասխանող պաշտօնի մէջ գտնուող անձէ մը իր վիճափառութեանը խրուկուած ըլլալով փափաք կը ցուցնէր աս գէպը նշանաւոր ընելու արտաքոյ

կարգի արժեք մը ունենալուն իր կառավարութեանը: Կառավարութեանը կածր պարզ էր, զիւրիմայ և ուղղակի ճամբով մը, իմացընելով Պիրմանի Թագաւորին հարգաւորութիւն մը ընդունիլը, և յոյս մը յայտնելով որ իր վիճափառութեան վիճապետութեանը կամ Տէրութեան ամբողջութեանը պահպանութիւն մը չըլլայ ու թէ Եւստրիայի ու Պիրմանի մէջտեղն եղած հիմնական յարաբերութիւնները մընտնջնաւորի: Եստրիայ մեծ գոհունակութիւն տուաւ բոլոր Երբեմնական Կալուրին:

Եւստրիայի ՍԵՄԵՆՏԻԱՆ ԿԱՎԱՐԱՐ. Կիւս Լօրքէն առնուած լուրերուն թուականը մինչև Սարտի 23 կը հասնին: Ծերակոյտի Ժողովին արտաքոյ կարգի նիստերը վերջացրէն էին ամառն 10ին: Սիւսիայի Կալուրայէն օրոշուէր է որ արտաքոյ կարգի նիստի պէտք պիտի ունենայ Քօնկրէսը, բայց աս ժողովը գումարուելուն ատենը անորոշ մնացած է, ու մէկ երկու օրէն ետեւ պիտի որոշուի կղեր, ու անանկ կարծուած է որ Օգոստոսի մէջտեղերը պիտի ըլլայ: Մեծաւանդ ժողով մը եղաւ ժողովուրդէն Կիւս Լօրքէ քաղաքին Թագաւորին հօլ ըսուած հասարակութեան ժողովուրդը Սարտ, Բրուսայ Կղերի ստացուելուն համար:

Բանաստ Կահանգին Օրենսդրական ժողովը ընդհանուր Ստացութեան Օրենսդրութիւն մը հաստատեց անցեալները պատահած քաղաքական վիճարանութիւններէն ծագած յանցանքներուն համար:

Փորձ մը եղեր է Սասալեանթի մէջ Պոսթոն քաղաքին Կահանգական Կառավարութեան Տունը պրիւլու՝ Օրենսդրական Ժողովին նիստին առնելու: Բոցիւր մարեր են շատ փաստ չպատճառած:

— Սիւսիայի Կահանգայ Կառավարութեան ու հարաւային Եւստրիայի Բարակուայի Տէրութեանը հետ եղած դժուարութիւնները բարեկամաբար լմնցան, ու առեւտրական դաշնագրութիւն մը հաստատուեցաւ:

ՍԵՄԵՆՏԻԱՆ. Եւստրիայի ամէն տեղ յաջողութիւն գտնելու մէջ են ու վերջապէս պիտի յաղթանակեն:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԻԱ. Իտալիայի գործերուն լմնալուն համար առաջարկուած Իւստրիական աղաք Քօնկրէսին պայմանները տակաւին վէճի տակ են: Կ'երեւայ թէ աս որոշուած բան մըն է որ Սարտենիան չպիտի քուէ տալու ընդունուի յիշեալ ժողովներուն մէջ, բայց միայն Երեսփոխան մը պիտի ունենայ խորհրդակցութեանը մէջ մասնակցելու:

Եւստրիան պահանջած է իրրեւ պայման որ Սարտենիան անմիջապէս իջնցնէ սահմանադրութիւն պատերազմական զօրութիւնը՝ որ բնաւ մէկ կերպով մը չպիտի հաւանի ընելու:

Հաւանական կ'երեւայ թէ Քօնկրէսը պիտի գումարուի որ առաջ Եւստրիայի հինգ մեծ Տէրութիւնները խորհրդակցին խորհրդներուն վրայ, ու ետքն ալ Սարտենիան և ուրիշ Իտալական Տէրութիւնները պիտի ընդունուին իրենց օգտին վերաբերեալ ըսելիքներին առաջ բերելու:

— Հոմի, Քիօրէնցայի և Իտալիայի ուրիշ քաղաքներուն մէջ բազմաթիւ գրուածքներ եղան ստակ հաւաքելու Սարտենիայի Կառավարութեանը օգնութիւն ըլլալու պատերազմը յառաջ տանելու համար, թէ որ սկսելու ըլլայ:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի 8 ԳՆԱՐԱՆԻ Ա. Գ. 2 ԸՐԶԻԼԻ